

Asia: VN/27297/2023

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2024-27

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleittain

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on 10 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnesty työskentelee kansainvälisesti ja Suomessa laaja-alaisesti ihmisoikeuksien edistämiseksi.

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa. Amnestyn Suomen osasto ry:n lausunto julkaistaan tarkkoine lähdeviitteineen lokakuun loppuun mennessä osoitteessa amnesty.fi/category/kannanotot-ja-lausunnot/.

1. Johdanto, yleiset huomiot

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 1. Johdanto, sekä muut yleiset huomiot

Hallituksen tasa-arvo-ohjelman luonnos on monin tavoin sisäisesti ristiriitainen. Yhtäältä ohjelman tavoitteissa korostetaan yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä ohjelmaa läpileikkaavana periaatteena, toisaalta toimenpiteet ovat monin paikoin joko riittämättömiä tai ristiriidassa muun politiikan kanssa, jota hallitus harjoittaa.

Esimerkiksi: tasa-arvo-ohjelman luonnoksen luvussa viisi kerrotaan, miten hallitus torjuu naisiin kohdistuvaa, lähisuhte- sekä muuta väkivaltaa. Taustoituksessa viitataan valtioneuvoston tiedonantoon yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Ohjelmaluonnokseen on valittu seuraava ote kyseisestä tiedonannosta:

”Hallitus jatkaa työtä naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. -- Yhteiskunnan rakenteissa oleva syrjintä, joka ilmenee mm. naisiin kohdistuvassa väkivallassa sekä saamelaiden, romanien, vammaisten henkilöiden, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden ja ulkomaalaistaustaisten henkilöiden syrjintänä. Joskus eri syrjintäperusteet myös risteävät keskenään, mihin on kiinnitettävä erityistä huomiota.” (Hallituksen tasa-arvo-ohjelman luonnos, s. 21)

Ristiriita ohjelmaluonnokseen valittujen sanojen ja hallituksen tekojen välillä on erityisen selvä, kun tarkastellaan maahan muuttaneiden, pari- tai lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten tilannetta Suomessa.

Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vastaisen yleissopimuksen eli Istanbulin sopimuksen tavoite on, ettei kukaan joutuisi jäämään väkivaltaiseen suhteeseen oleskeluluvan menettämisen pelossa. Suomessa Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon yhteydessä Ulkl 54 §:ään lisättiin mahdollisuus myöntää määräaikainen jatkolupa henkilölle perheväkivallan perusteella (HE 155/2014 vp).

Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa valvovan asiantuntijaryhmän (jatkossa GREVIO) Suomea koskevassa maaraportissa tuotiin esille, että Suomessa maahanmuuttajataustais- ja naiset ovat yliedustettuina uhrilastoissa. Lisäksi väkivaltaa kokeneille suunnatuissa tukipalveluissa kohdataan naisasiakkaita, joiden oleskelulupa on peruttu heidän erottuaan väkivaltaa käyttäneestä puolisoistaan. Järjestöt ovat tuoneet toistuvasti esille, ettei maahan muuttaneiden, pari- tai lähisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneiden naisten oikeus itsenäiseen oleskelulupaan Suomessa toteudu.

Istanbulin sopimuksen toimeenpano-ohjelmassa 2022–2025 on asetettu seuraava tavoite: ”Varmistetaan, että maahanmuuttajataustaisilla naisilla on mahdollisuus saada itsenäinen oleskelulupa lähdettyään väkivaltaisesta suhteesta ja tähän liittyvää oikea-aikaista tietoa oikeuksistaan. Perustelu: GREVION suositukset No. 44 ja 45 (Art. 59)”.

Tilapäisen asumisen palvelut on tarkoitettu akuutisti asunnottomaksi jääneille. Tilapäisen asumisen viiden kuukauden tilaston perusteella pari- tai lähisuhdeväkivallan seurauksena asunnottomaksi jääneiden osuus on huomattava. Huolestuttavana ilmiönä on noussut esille tilanteet, joissa perheenyhdistämisen kautta Suomeen tullut perheen äiti tai vaimo on joutunut hyvin pian puolisonsa pahoinpitelemäksi. Lähisuhdeväkivallan seurauksena nainen, tai äiti lapsineen, jää asunnottomaksi vieraaseen kulttuuriin ilman kielitaitoa tai ymmärrystä palvelujärjestelmästä. Tilanne on usein hyvin pelottava ja näissä tilanteissa väkivallan kokija tarvitsee vahvaa tukea päästäkseen tilanteesta eteenpäin.

Se, mitä tiedämme perheenyhdistämisen kautta maahan muuttaneiden, väkivaltaa kokeneiden naisten tilanteesta, on seurausta yhteiskunnan rakenteissa olevasta, rasistisesta ja moniperustaisesta syrjinnästä, jota hallitus politiikallaan tuottaa ja ylläpitää. Näille naisille kuuluu yhtäläisesti oikeus elää ilman väkivaltaa tai sen pelkoa Suomessa, oikeus riittävään toimeentuloon ja asuntoon. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa ei tähän, erityisen haavoittuvassa tilanteessa olevien

naisten tilanteeseen edes viitata, tai pohdita konkreettisia toimenpiteitä heidän auttamisekseen. Ristiriita sanojen ja tekojen välillä on valtava.

Toinen esimerkki osoittaa hallituksen välinpitämättömyyden sateenkaarioikeuksien edistämiselvöllisyyttä kohtaan. Vaikka ohjelmaluonnoksessa luvataan toteuttaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten hyvinvointia tukeva hanke vuonna 2025 Suomen toimiessa Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana, on selvää, että tasa-arvo-ohjelmaluonnos sivuuttaa sateenkaari-ihmisiin kohdistuvan syrjinnän, väkivallan ja vihapuheen merkittävänä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksenä. Suomi tarvitsee sateenkaaripoliittisen toimintaohjelman, joka perustuu intersektionaaliseen lähestymistapaan. Tasa-arvo-ohjelma voisi olla se paikka, jossa suunnitelma tämän toimintaohjelman toteuttamiseksi julkistetaan.

Tasa-arvokehitys on kiinteässä yhteydessä siihen, miten valtio toteuttaa velvoitteensa kunnioittaa, suojella ja turvata jokaisen perus- ja ihmisoikeuksia. Tasa-arvo-ohjelman luonnoksessa on myös hyviä, ihmisoikeusnäkökulmasta kannatettavia kirjauksia. Pelkäämme kuitenkin, että näiden kirjausten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutukset jäävät vaatimattomiksi, pistemäisiksi. Näin siksi, että hyvilläkään tasa-arvo-ohjelman kirjauksilla ei muuteta vallitsevaa ihmisoikeuskielteistä, rakenteellista rasismia ja syrjintää syventävää hallituspolitiikkaa.

2. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 2. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa

Sukupuolten tasa-arvoa ei voi edistää perusteellisesti ottamatta huomioon yhdenvertaisuuden edistämistä. Hallituksen esitys perua varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtaiset yhdenvertaisuussuunnittelu-velvoitteet ovat ristiriidassa hallituksen tasa-arvo-ohjelman kanssa. Sukupuoleen liittyvien tarpeiden huomiointi oppimistulosten vahvistamisessa on tärkeää ja sitä tulee tehdä laajan arvioinnin perusteella, joka ottaa myös huomioon moniperusteisen syrjinnän vaikutukset.

Oppilaanohjauksen käytänteiden muuttaminen ja henkilöstön kouluttaminen ovat tärkeässä asemassa opiskelu- ja urasuunnitelmien tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa tukemisessa. Oppilaanohjauksessa työskentelevien henkilöiden lisäksi myös opettajat ja muu koulun henkilöstö tarvitsevat täydennyskoulutusta työelämän sukupuolisegregaation purkamiseksi. Varsinaisen oppilaanohjauksen ja jatko-opintojen suunnittelun tapahtuessa kuitenkin vasta yläkoulussa tai toisella asteella ollaan jo myöhässä, jos tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä ei ole huomioitu riittävästi alemmilla kouluasteilla. Koulutus- ja työelämäsegregaatioon puuttuminen lähteekin jo varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvatuksella on velvollisuus edistää tasa-arvoa, mutta suunnittelu jää vajavaiseksi, eikä ota huomioon moniperustaista syrjintää, jos yhdenvertaisuussuunnittelulle ei ole vastaavaa velvoitetta. Esimerkiksi Yhdenvertaisuusvaltuutetun selvityksen mukaan afrikkalaistaustaisten henkilöiden ensimmäiset rasismikokemukset ovat tapahtuneet alle kouluikäisenä varhaiskasvatuksessa. Myös vammaiset henkilöt ovat kertoneet syrjintäkokeuksista varhaislapsuudessaan. Sateenkaarilapset ovat usein haavoittuvassa asemassa,

siksi heidän yhdenvertaisuutensa toteutumiseen varhaiskasvatuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota. Syrjinnälle saattavat altistua myös lapset, jotka kuuluvat vähemmistöön uskontonsa/vakaumuksensa takia. Nämä varhaislapsuuden kokemukset ovat merkittävässä asemassa muokkaamassa yksilön identiteettiä ja kuulumisen kokemusta yhteiskuntaan.

Koko koulutusjärjestelmän kattava ohjelma tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi on kannatettava hanke. Sen tulee käsittää myös opettajien perus- ja täydennyskoulutus, joiden ihmisoikeussisältöjä ja -perustaisuutta tulee vahvistaa. Sukupuolten tasa-arvon ja moniperustaisen syrjinnän näkökulmasta erityistä huomiota tulee kiinnittää suostumuskulttuurin vahvistamiseen. Kouluterveyskyselyn tulokset näyttävät vuosi vuodelta sukupuolten väliset merkittävät erot esim. seksuaalisen häirinnän tai väkivallan kokemuksissa. Siinä missä esim. poikien kokema häiritsevä seksuaalinen ehdottelu/ahdistelu näyttävät laskevan kouluasteiden välillä (yläkoulun 8. ja 9. lk. 11,8 %, lukio 8,1 %, ammattikoulu 8,9%), tyttöjen kokemukset ovat tilastollisesti huomattavasti yleisempiä ja kasvavat kouluasteiden mukaan (yläkoulun 8. ja 9. lk. 45%, lukio 47,5%, ammattikoulu 49,1%). Suostumuskulttuurin rakentamiseksi, jossa kaikkien seksuaalioikeuksia kunnioitetaan sukupuoleen katsomatta, seksuaalikasvatus ja suostumuksen käsittely tulee aloittaa jo varhaiskasvatuksessa ikätasoisella tavalla. Kaikkien kouluasteiden opetuksen sisältöjä ja henkilöstön osaamista tulee myös vahvistaa täydennyskoulutuksin.

3. Tasa-arvon työelämässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 3. Tasa-arvon työelämässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen

Työelämän lisäksi hallituksen tulee kiinnittää huomiota toimeentuloon laajemmin tasa-arvokysymyksenä. Tasa-arvon vahvistaminen edellyttää, etteivät sosiaaliturvaleikkausten vaikutukset kumuloidu kohtuuttomasti tietyille ihmisryhmälle. Tällä hetkellä sosiaaliturvaan tehdyt leikkaukset vaikuttavat kuitenkin erityisesti naisiin: vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arviointimuistion mukaan työttömistä suurempi osa on miehiä, mutta asumistukeen sekä työttömyysturvan työssäoloehtoon tehtävät muutokset kohdistuvat enemmän naisiin (STM 2024, s. 26).

Naiset työskentelevät miehiä useammin määrä- ja osa-aikaisissa työsuhteissa, ja työttömyyden aikainen työskentely on naisilla yleisempää kuin miehillä. Tätä ei ole otettu asianmukaisesti huomioon tasa-arvokysymyksenä työttömyyspäivärahan suojaosan poistamista koskevassa uudistuksessa, sillä muutoksesta aiheutuvat tulonmenetykset painottuvat erityisesti osa-aikaista työtä tekeville ihmisille tehden työn vastaanottamisesta taloudellisesti kannattamatonta (ks. lain esitöiden kooste lausunnoista: HE 73/2023 vp, s. 85).

Terveydenhuollon palveluiden saatavuus:

Työkyvyn tukeminen takaamalla kaikille riittävät terveyspalvelut edistäisivät myös tasa-arvon toteutumista työelämässä. Terveyspalvelujen tarve on suurempi työvoiman ulkopuolella olevilla (STM 2024, s. 28), ja varsinkin perusterveydenhuollossa asiakasmaksujen taso voi vaikuttaa palvelujen käyttöön (THL 2024). Kelan selvityksen mukaan terveyspalvelujen käyttö kuitenkin jopa puolittuu työttömäksi jäävillä (Kela 2023).

Olennaista on, että terveydenhuollon asiakasmaksut eivät saa toimia esteenä palveluihin hakeutumiselle. On ongelmallista, että asiakasmaksujen korotukset kohdistuvat erityisesti pienituloisiin, ikääntyneisiin ja naisiin (THL 2024), mikä saattaa vähentää jo valmiiksi työllistymisessä haasteita kokevien henkilöiden hakeutumista terveyspalveluihin.

Vanhemmuuden kustannusten jakautuminen ja yksinhuoltajien asema:

Vanhemmuuden kustannukset jakautuvat Suomessa epätasaisesti naisten ja miesten välillä, mikä korostuu erityisesti perhevapaiden kohdalla. Tasa-arvo-ohjelmaluonnoksessa otetaan ansiokkaasti huomioon, että perhevapaiden aiheuttamat riskit työuralle, palkkakehitykselle ja eläkkeisiin kohdistuvat pääosin naisiin. Hallitus ei ole kuitenkaan ehdottanut perhevapaiden käytön seuraamisen lisäksi konkreettisia toimia tasa-arvon edistämiseksi vanhemmuuden kustannusten jakautumisessa.

Yksinhuoltajat ovat työllistymisen ja toimeentulon osalta erityisen haavoittuvassa asemassa, sillä vanhemmuuden kustannukset kasautuvat heille täysimääräisesti. Yksinhuoltajien osalta tasa-arvo-ongelmana tulisikin työllistymiseen liittyvien tekijöiden lisäksi nähdä myös toimeentulovaikkeudet. Yksinhuoltajat ovat yliedustettuja esimerkiksi toimeentulotuen saajissa: kaikista toimeentulotukea saaneista kotitalouksista yksinhuoltajien osuus oli vuonna 2022 10,7 prosenttia (HE 58/2023 vp, s. 7). Tästä huolimatta suuret suhteelliset tulonmenetykset painottuvat yksinhuoltajatalouksiin vuosien 2024 ja 2025 toimeentuloturvamuuksissa (STM 2024, s. 31). Myös asumistuen leikkaukset kohdistuvat sekä saajamäärien että tuen tason keskimääräisten muutosten osalta muita ryhmiä voimakkaammin työssäkäyviin ja yksinhuoltajiin (HE 74/2023 vp, s. 21). Yli 80 % yksinhuoltajista on naisia (Tilastokeskus: Perheet 2023). Korostuneesti yksinhuoltajiin kohdistuvat leikkaukset perusturvasta vaikuttavat siis pääasiassa naisiin.

4. Sukupuolten tasa-arvoisen osallisuuden ja edustuksen lisääminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 4. Sukupuolten tasa-arvoisen osallisuuden ja edustuksen lisääminen

Ensimmäisenä osallisuutta lisäävissä toimenpiteissä on seksuaalisen häirinnän torjunnan hyvien käytäntöjen selvittäminen yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa. Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytykset tulevat kaventumaan avustusleikkausten seurauksena. Vaikka tavoite

seksuaalisen häirinnän vastaisten toimien lisäämisestä yhteiskunnassa on tärkeä, on kyseenalaista, kuinka tehokkaasti järjestöt pystyvät osallistumaan suunniteltuun verkostoon.

5. Naisiin kohdistuva-, lähisuhde sekä muu väkivalta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 5. Naisiin kohdistuva-, lähisuhde sekä muu väkivalta

Hallituksen tasa-arvo-ohjelman luonnoksen kaikki toimenpiteet naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan torjunnan tehostamiseksi ovat oikeasuuntaisia. Esimerkiksi avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkiyttäminen, tyttöjen sukuelinten silvonnan ja sen valmistelun kriminalisoiminen nykyistä selkeämmin ja lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopuminen ovat ihmisoikeusnäkökulmasta selkeitä edistysaskelia.

Ohjelmaluonnoksessa luvataan selvittää pakottavan kontrollin kriminalisoinnin tarve. Asiaa on kuitenkin jo selvitetty. Oikeusministeriön (2023) toimeksiannosta tehdystä selvityksestä käy ilmi, että psyykinen väkivalta johtaa äärimmäisen harvoin rangaistukseen pahoinpitelynä. Pääasiassa se johtuu tunnistamisen vaikeudesta ja vaatimuksesta osoittaa seuraukset (RL 21:5.1). Ratkaisuksi selvitys ehdottaa, että lakiin lisättäisiin uusi rikostunnusmerkistö: pakottava kontrolli. Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vastainen yleissopimus edellyttää valtioita kriminalisoimaan pakottamisen, joka uhkaa vakavasti uhrin toimintakykyä ja mielenterveyttä.

Selvityksestä käy ilmi, että henkinen väkivalta johtaa äärimmäisen harvoin rangaistukseen. Mikään rikostunnusmerkistö ei kata sellaisenaan äärimmäistä henkistä väkivaltaa, joka voi ilmetä uhrin toimintavapauden moninaisena rajoittamisena. Tämän tyyppistä henkistä väkivaltaa kutsutaan pakottavaksi kontrolliksi.

Lisäselvityksen sijaan hallituksen tulisi ryhtyä toimenpiteisiin, jotta tämä vakava väkivallan muoto ja ihmisoikeusloukkaus säädetään rikokseksi.

Tasa-arvo-ohjelman luonnoksessa todetaan hallitusohjelman mukaisesti, että lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn velvoittavan, paikallisia, alueellisia ja valtakunnallisia väkivallan torjunnan rakenteita vahvistavan lainsäädännön (jatkossa rakennelain) tarvetta arvioidaan. Lain tarpeellisuuden arviointia on kuitenkin jo tehty eri tahoilla.

Arviointien tulos on, ettei Suomi tällä hetkellä toteuta täysimääräisesti ihmisoikeusvelvoitteitaan sukupuolistuneen väkivallan ehkäisemiseksi. Yksikään laki ei tällä hetkellä velvoita hyvinvointialueita tai kuntia väkivaltaa ehkäisevien rakenteiden, suunnitelmien ja toimenpiteiden laatimiseen. Rakennelain tavoitteena on nimenomaisesti oltava ehkäisevää väkivaltatyötä tukevien, poliittisesti hyväksytyjen, pysyvien ja vahvojen rakenteiden luominen.

Amnesty on tutkinut Suomen kunnissa toteutuvia naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisia toimia vuodesta 2005. Vuonna 2021 julkaistun, viimeisimmän seurantatutkimuksemme päätulos oli, että kuntapäätäjät ja väkivaltaa työssään kohtaavat kannattivat väkivallan ehkäisyveloitteen tehostamista lainsäädännöllä. Myös sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2019 julkaiseman, THL:n toteuttaman selvityksen lopputuloksena suositellaan erillisen lain säätämistä (suositus numero 1, sivu 69). Perustelut ovat samat kuin Amnestyn tutkimukseen osallistuneilla kunnilla: Väkivallan ehkäisyä linjaava laki auttaisi niin valtiota, kuntia kuin hyvinvointialueita parhaiten torjumaan väkivaltaa.

Syksyllä 2023 THL selvitti uusimpien kansallisten ohjeiden toimeenpanon tilannetta. Selvityksen tulosten mukaan hyvinvointialueiden lähisuhdeväkivallan ehkäisyn rakenteiden, koordinaation ja palvelujen tilanne vaihtelee merkittävästi. Kaikki selvityksen vastaajat pitävät lain säätämistä väkivallan vastaisen työn rakenteista keskeisenä väkivallan vastaisen työn mahdollistavana tekijänä. Lainsäädäntö vahvistaisi työn resurssointia ja lisäisi hyvinvointialueiden välistä yhdenvertaisuutta. Hallituksen on ryhdyttävä tarpeellisiin lainsäädäntövalmisteluihin heti viimeisimmän arvioinnin valmistuttua, jotta laki saadaan säädettyä tällä hallituskaudella.

Tasa-arvo-ohjelman luonnoksen toimenpiteenä on sekä turvakotipaikkojen lisääminen että uhripoliittinen toimenpideohjelma, jonka kautta turvataan uhrien tukipalveluiden rahoitus ja parannetaan uhrien asemaa rikosoikeudellisessa menettelyssä.

Turvakotipaikkojen lisääminen on välttämätöntä. Tiedämme, että turvakotiin hakeutuminen tapahtuu usein silloin, kun väkivalta on eskaloitunut ja vyyhtiytynyt. Ensimmäinen yhteydenotto vaatii väkivaltaa kokeneelta rohkeutta. Mikäli lähimmässä turvakodissa ei ole tilaa, voi pettymys johtaa tilanteen pitkittymiseen. Viime vuonna 1277 ihmistä jouduttiin ohjaamaan muualle turvakodin ollessa täynnä. Vuonna 2022 vastaava luku oli 813. Seuranta siitä, päättivätkö muualle ohjatut ihmiset hakea toiseen turvakotiin, ei ole. Myöskään saattaen ohjaamista ei systemaattisesti ole.

Uhripoliittinen toimintaohjelma ei – lupauksesta huolimatta – tule turvaamaan uhripalveluja tuottavien järjestöjen rahoitusta. Istanbulin sopimusta valvova asiantuntijaelin on painokkaasti kehottanut Suomea varmistamaan riittävän rahoituksen sekä rakenne- että palvelutason työlle.

Pääministeri Orpon hallitus on leikkaamassa järjestöjen rahoitusta siinä määrin, että leikkausten seuraukset voivat halvaannuttaa tukipalveluja tarjoavien järjestöjen toimintaa. Tämä on ihmisoikeusveloitteidemme huomiotta jättämistä karkealla tavalla. Leikkausten sijaan ehdotettua rahoitustasoa on välttämätöntä nostaa, jotta Suomi täyttää ihmisoikeusveloitteensa naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. Järjestöjen työtä tulee resursoida niin hallituksen ihmisoikeuspolitiikassa kuin osana hyvinvointialueiden väkivallan vastaista työtä.

Amnestyn Suomen osasto selvitti alkuvuodesta kansalaiskyselyllä ihmisten luottamusta oikeuslaitoksen kykyyn kohdella raiskauksen uhreja oikeudenmukaisesti. Kaikista vastaajista 56

prosenttia luotti melko vähän tai ei lainkaan siihen, että oikeuslaitos kohtelee raiskauksen uhreja oikeudenmukaisesti. Naisista 61 prosenttia ei luottanut oikeuslaitoksen kykyyn kohdella raiskauksen uhreja oikeudenmukaisesti. Epäluottamus oikeuslaitosta kohtaan oli suurinta nuorimman ikäryhmän eli 18–35-vuotiaiden keskuudessa. Tässä ikäryhmässä oikeuslaitoksen kykyyn kohdella raiskauksen uhreja oikeudenmukaisesti luotti vähän tai ei lainkaan 69 prosenttia vastaajista.

Istanbulin sopimus edellyttää Suomen valtiolta aktiivisia ja tehokkaita toimenpiteitä sukupuolistuneen väkivallan vähentämiseksi sekä kansalaisten turvallisuuden ja seksuaalisen itsemääräämisoikeuden takaamiseksi. GREVIO on nostanut arvioinnissaan vuonna 2019 esiin koulutustarpeita seksuaaliväkivallan kokijoiden kohtaamisen ja seksuaalirikosten käsittelyn osalta.

Uhripoliittinen toimintaohjelma ei tietojemme mukaan ole ottanut agendalleen luottamuksen vahvistamista oikeuslaitostamme kohtaan erityisesti seksuaaliväkivallan uhrien osalta. Keinoja luottamuksen vahvistamiseen on, mikäli tarvittavaa poliittista tahtoa löytyy. Oikeuslaitoksen ja viranomaisten on tehtävä systemaattisia toimenpiteitä turvataksaan seksuaaliväkivaltaa kokeneiden oikeudet nykyistä paremmin oikeusprosessin eri vaiheissa ja sen lisäksi parannettava kansalaisten luottamusta viranomaistoiminnan oikeudenmukaisuuteen.

Luvun alussa totesimme, että luonnoksen toimenpide-ehdotukset ovat oikeasuuntaisia. Se, että kirjaukset ovat oikeasuuntaisia, ei riitä. Kunnianhimoinen tasa-arvopolitiikka edellyttää laaja-alaista näkemystä, jossa olosuhteiden moninaisuus ja moniperustainen syrjintä otetaan kaikissa vaiheissa ja kaikissa toimenpiteissä huomioon. Vaikuttava tasa-arvotyö vaatii intersektionaalista ja antirasistista ymmärrystä sekä tavoitteisiin että toimenpiteisiin.

6. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 6. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa

Kuten edellä, on myös tässä osiossa toimenpiteitä, jotka ovat ihmisoikeusnäkökulmasta ainakin jossain määrin kannatettavia. EU:n tasa-arvostrategian edistäminen, mukaan lukien sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen unionin eri politiikka-alueilla ja ETYJ-puheenjohtajakautta koskevat toimenpiteet ovat johdonmukaista, pitkäjänteistä Suomen ulkopoliittista. Hallituspolitiikan ristiriitaisuus näkyy kuitenkin myös tässä osiossa.

Toimenpide, jossa ristiriita sanojen ja tekojen välillä on erityisen suuri, on hallituksen lupaus sisällyttää sukupuolinäkökulma läpileikkaavasti tukeen Ukrainalle ja Ukrainan jälleenrakennukselle. Ministeri Tavion päätös jättää Suomi Ukrainan jälleenrakentamisen tasa-arvoliittouman ulkopuolelle osoitti, että tasa-arvo-ohjelmaluonnoksen toimenpiteiden toteutumiseen vaikuttaa hallituksen välinpitämättömyys sateenkaarioikeuksien edistämistä kohtaan.

7. Institutionaaliset rakenteet

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 7. Institutionaaliset rakenteet

Institutionaalisia rakenteita koskevassa osiossa oli kaksi toimenpidettä, jotka ovat ihmisoikeus- ja tasa-arvonäkökulmasta merkittäviä. Sekä tasa-arvolain uudistusta koskeva selvitys että sukupuolinäkökulman huomioon ottaminen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman valmistelussa ja toteutuksessa ovat välttämättömiä, jotta ymmärrys esimerkiksi sukupuolen moninaisuuden suhteen syvenee.

Poliisin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä jatkettaessa on otettava huomioon, että vaikka Poliisibarometrin (2022) mukaan luottamus poliisiin on vahvaa, Amnestyn kansalaiskyselyssä luottamus raiskauksen uhrien oikeudenmukaiseen kohteluun viranomaisten taholta oli heikkoa: 36 prosentilla vastaajista luottamus oli joko vähäistä tai olematonta.

Oksanen Pia
Amnesty International Suomen osasto